



คู่มือปฏิบัติงาน (Work Manual)

การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย

กองตรวจมลพิษ กรมควบคุมมลพิษ
กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘

๑. หลักการและเหตุผล

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นกฎหมายหลักว่าด้วยการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและการควบคุมมลพิษ โดยมีหลักการควบคุมมลพิษที่สำคัญ คือ การกำหนดประเภทของแหล่งกำเนิดมลพิษที่จะต้องถูกควบคุมการระบายมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อม ตามมาตรา ๖๔ กำหนดให้เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ ซึ่งแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบการระบายมลพิษและบังคับใช้กฎหมายกับแหล่งกำเนิดมลพิษ เพื่อควบคุมการระบายมลพิษให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

กองตรวจมลพิษ กรมควบคุมมลพิษ ในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบภารกิจตรวจสอบและบังคับการตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมมลพิษ จึงได้จัดทำคู่มือปฏิบัติงานการติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินงานตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมายสำหรับเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ กองตรวจมลพิษ กรมควบคุมมลพิษ สามารถปฏิบัติเป็นมาตรฐานเดียวกัน

๒. วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นแนวปฏิบัติของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ ของกองตรวจมลพิษ กรมควบคุมมลพิษ ในการติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษและการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕

๓. ขอบเขต

คู่มือปฏิบัติงานนี้ ครอบคลุมขั้นตอนการดำเนินการตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ และการดำเนินการทางปกครองกรณีแหล่งกำเนิดมลพิษฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม ของกองตรวจมลพิษ กรมควบคุมมลพิษ

๔. คำจำกัดความ

การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษและการบังคับการตามกฎหมาย หมายถึง การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษที่ถูกควบคุมการระบายมลพิษตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ให้มีการระบายมลพิษเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

๕. หน้าที่ความรับผิดชอบ

อธิบดีกรมควบคุมมลพิษ หรือผู้ได้รับมอบอำนาจ เป็นผู้อนุมัติให้มีการดำเนินการเพื่อบังคับการตามกฎหมาย และลงนามในหนังสือแจ้งสิทธิโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐาน รวมถึงหนังสือคำสั่งทางปกครอง

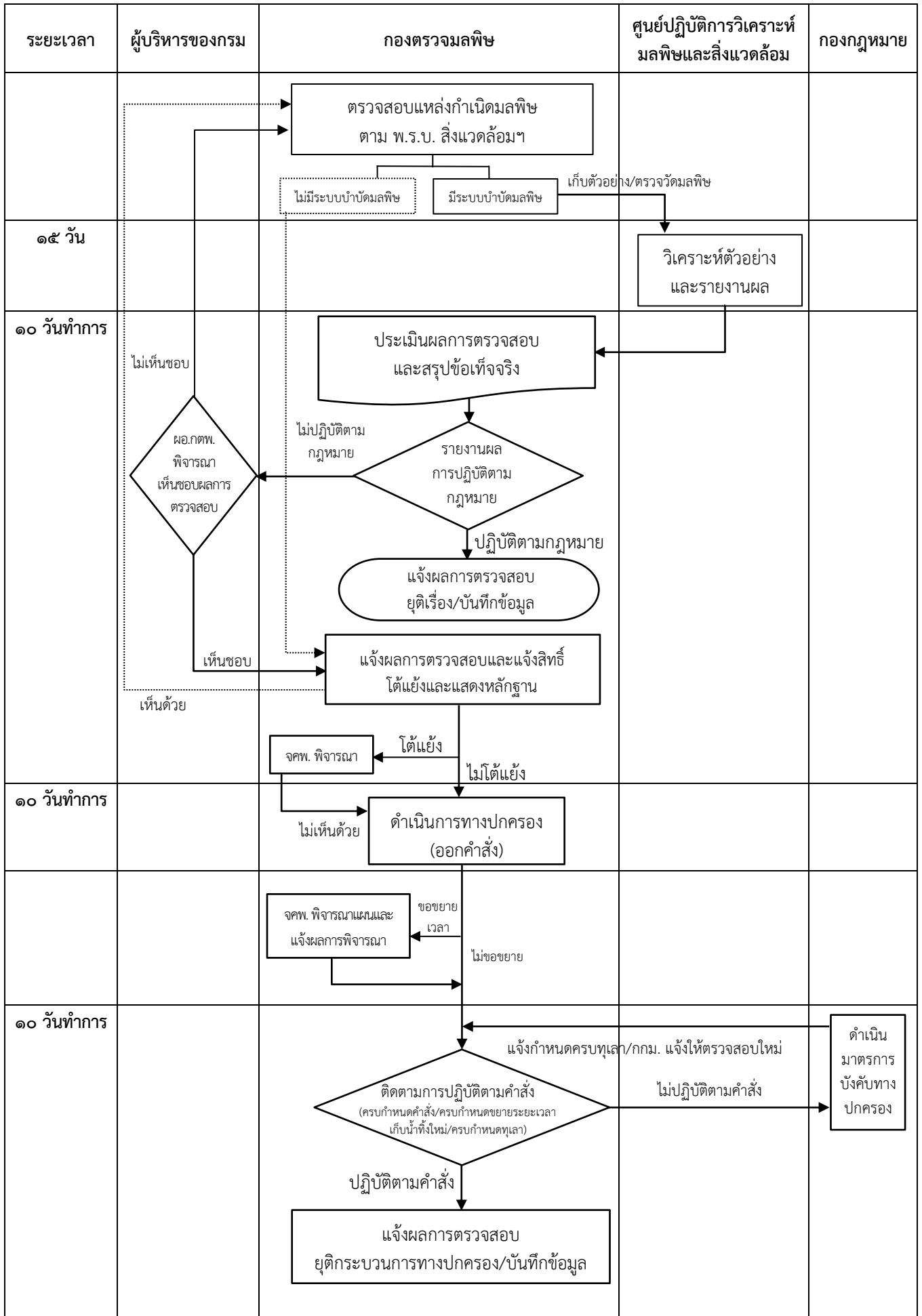
ผู้อำนวยการกองตรวจมลพิษ กรมควบคุมมลพิษ เป็นผู้อนุมัติแผนการตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษประจำปี และพิจารณาผลการติดตามตรวจสอบ

ส่วนแผนงานและประเมินผล กองตรวจมลพิษ กรมควบคุมมลพิษ เป็นผู้จัดทำแผนการตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษประจำปี ติดตามตรวจสอบตามแผน ประเมินผลการตรวจสอบและสรุปผลเสนอผู้อำนวยการกองตรวจมลพิษ และเสนอรายงานผลการดำเนินงานติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษ และการบังคับการตามกฎหมายให้อธิบดีกรมควบคุมมลพิษรับทราบ

ศูนย์ปฏิบัติการวิเคราะห์มลพิษและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมมลพิษ เป็นผู้ตรวจวิเคราะห์ตัวอย่างทางห้องปฏิบัติการ

กองกฎหมาย กรมควบคุมมลพิษ เป็นผู้ดำเนินการมาตรการบังคับทางปกครองในการออกคำสั่งปรับ กรณีที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ ไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง

๖. วิธีการและแผนผังขั้นตอนการปฏิบัติงาน (Procedure)



๗. รายละเอียดและระยะเวลาการปฏิบัติงานแต่ละขั้นตอน

ลำดับ	ขั้นตอน	ระยะเวลา	รายละเอียดงาน	มาตรฐานคุณภาพงาน	ผู้รับผิดชอบ
๑	ตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษตาม พ.ร.บ. สิ่งแวดล้อมฯ พ.ศ. ๒๕๓๕ ไม่มีระบบบำบัดมลพิษ มีระบบบำบัดมลพิษ ดำเนินการแจ้งสิทธิโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐาน ไม่เห็นด้วย ดำเนินการมาตรการทางปกครอง เห็นด้วย จคพ.พิจารณา		วางแผนการตรวจสอบ ศึกษารวบรวมข้อมูล จัดเตรียมอุปกรณ์เครื่องมือ พาหนะ และเข้าตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษตามแผน กรณี แหล่งกำเนิดมลพิษไม่มีระบบบำบัดมลพิษ จคพ. ต้องจัดทำหนังสือแจ้งสิทธิโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐาน ภายใน ๑๕ วันทำการ เพื่อให้แหล่งกำเนิดมลพิษทราบข้อเท็จจริงก่อน ดำเนินมาตรการทางปกครองตามอำนาจหน้าที่	<u>ข้อมูลที่ต้องศึกษา</u> ได้แก่ - กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแลแหล่งกำเนิดมลพิษประเภทที่ต้องตรวจสอบ - ข้อมูลแหล่งกำเนิดมลพิษ เช่น กระบวนการผลิต ขั้นตอนก่อนมลพิษประเภทมลพิษ วิธีการควบคุม ประวัติการปฏิบัติตามกฎหมาย ประวัติการเรียน เป็นต้น <u>ข้อมูลที่ต้องตรวจสอบ</u> ได้แก่ - ข้อมูลการประกอบกิจการทั่วไป - ใบอนุญาตประกอบกิจการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และเงื่อนไขที่ต้องปฏิบัติตาม - การจัดการมลพิษ - หนังสือคำสั่งการของส่วนราชการสภาพการปฏิบัติตามกฎหมาย	กองตรวจมลพิษ
๒	เก็บตัวอย่าง/ตรวจวัดมลพิษ ตรวจสอบการดำเนินการตามมาตรา ๘๐ ดำเนินการ ไม่ดำเนินการ แจ้งผล/ยุติ แสดงความยินยอมเสนอเรื่องเข้าสู่การเปรียบเทียบปรับ ไม่ยินยอม ยินยอม ร้องทุกข์หรือกล่าวโทษดำเนินคดีตาม ป.วิ อาญา เข้ากระบวนการเปรียบเทียบปรับ ยุติ ยุติ	๑๕ วัน	กรณีไม่ดำเนินการตามมาตรา ๘๐ เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษต้องดำเนินคดีอาญากับเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ - จัดทำหนังสือแสดงความยินยอมเสนอเรื่องเข้าสู่การเปรียบเทียบปรับ <u>กรณีไม่ยินยอม</u> ร้องทุกข์หรือกล่าวโทษดำเนินคดีตาม ป.วิ อาญาต่อไป <u>กรณียินยอม</u> ดำเนินการตามประกาศ ทส. เรื่อง คณะกรรมการเปรียบเทียบและวิธีพิจารณาของคณะกรรมการเปรียบเทียบตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕	- การกำหนดจุดเก็บตัวอย่างน้ำ ตามประกาศคณะกรรมการควบคุมมลพิษ เรื่อง การคิดคำนวณพื้นที่ใช้สอย จำนวนอาคาร และจำนวนห้องของอาคารหรือกลุ่มของอาคาร วิธีการเก็บตัวอย่างน้ำ - การดำเนินการตามมาตรา ๘๐ และกฎกระทรวงฯ - แบบบันทึกรายละเอียดของสถิติและข้อมูลซึ่งแสดงผลการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสีย ของแหล่งกำเนิดมลพิษ (แบบ ทส. ๑) - รายงานสรุปผลการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสีย (แบบ ทส. ๒)	กองตรวจมลพิษ
	วิเคราะห์ตัวอย่างและรายงานผล		ทำการวิเคราะห์ผลทางห้องปฏิบัติการ กรณีมีการเก็บตัวอย่างและจัดส่งศูนย์ปฏิบัติการวิเคราะห์มลพิษและสิ่งแวดล้อม	การวิเคราะห์ตัวอย่างเป็นไปตามมาตรฐานสากล	ศูนย์ปฏิบัติการวิเคราะห์มลพิษและสิ่งแวดล้อม

๗. รายละเอียดและระยะเวลาการปฏิบัติงานแต่ละขั้นตอน

ลำดับ	ขั้นตอน	ระยะเวลา	รายละเอียดงาน	มาตรฐานคุณภาพงาน	ผู้รับผิดชอบ
๓		๑๐ วันทำการ	ประเมินผลการตรวจสอบและสรุปรายงานข้อเท็จจริง <u>กรณี</u> ปฏิบัติตามกฎหมาย (พ.ร.บ. สิ่งแวดล้อมฯ พ.ศ. ๒๕๓๕) ให้แจ้งผลการตรวจสอบให้แหล่งกำเนิดมลพิษทราบ ยุติเรื่อง และบันทึกข้อมูลในระบบ <u>กรณี</u> ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายให้ออกคำสั่งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษจัดให้มีระบบบำบัดมลพิษ หรือปรับปรุงแก้ไข	รายงานผลการตรวจสอบ อย่างน้อยต้องประกอบด้วย - ข้อมูลทั่วไป - ข้อเท็จจริง - ข้อพิจารณาด้านวิชาการ/ข้อกฎหมาย - ความเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อประกอบการวินิจฉัยสั่งการของผู้บริหารได้แก่ - ด้านข้อกฎหมาย ประกอบด้วย การออกคำสั่งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ จัดให้มีระบบบำบัดมลพิษ หรือจัดการปรับปรุง แก้ไข ควบคุมการระบายมลพิษให้เป็นไปตามมาตรฐาน	กองตรวจมลพิษ
			เสนอรายงานผลการตรวจสอบการออกคำสั่งเพื่อขอความเห็นชอบจากผู้บริหาร		กองตรวจมลพิษ
๔		๑๐ วันทำการ	ดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมาย	- ทำหนังสือแจ้งเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ เพื่อรับทราบข้อเท็จจริง และสิทธิในการโต้แย้งแสดงพยานหลักฐาน ภายในระยะเวลาอันควร - จัดทำความเห็นเสนอ อคพ. พิจารณา กรณีมีการโต้แย้งสิทธิ (ภายในระยะเวลา ๑๐ วันทำการ) - จัดทำคำสั่งทางปกครองเป็นหนังสือ กรณีไม่โต้แย้งสิทธิ (ภายในระยะเวลา ๕ วันทำการ) - จัดทำความเห็นเสนอ อคพ. พิจารณากรณีมีการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง ขอขยายระยะเวลา จคพ.พิจารณาแผนงานและระยะเวลาที่เห็นสมควร (ภายในระยะเวลา ๑๐ วันทำการ)	กองตรวจมลพิษ

๘. ระบบติดตามประเมิน

กำหนดให้ส่วนแผนงานและประเมินผล กองตรวจมลพิษ เป็นผู้รับผิดชอบติดตามประเมินผล และนำเสนอผลการดำเนินงานทุกเดือน

๙. กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๙.๑ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ และประกาศที่เกี่ยวข้อง

๙.๒ พระราชบัญญัติปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒ และกฎกระทรวงกำหนดเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจกำหนดค่าปรับบังคับการ พ.ศ. ๒๕๖๒

๑๐. คู่มือที่เกี่ยวข้อง

คู่มือการบังคับใช้กฎหมายกับแหล่งกำเนิดมลพิษ กรมควบคุมมลพิษ พ.ศ. ๒๕๖๓

๑๑. ความรู้ที่จำเป็นต้องมี/เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์

ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับกระบวนการการติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษและการบังคับการตามกฎหมาย ควรมีความรู้ต่อไปนี้

๑๑.๑ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ และประกาศที่เกี่ยวข้อง

๑๑.๒ พระราชบัญญัติปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒ และกฎกระทรวงกำหนดเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจกำหนดค่าปรับบังคับการ พ.ศ. ๒๕๖๒

๑๑.๓ การตรวจวัด หรือเก็บตัวอย่างเพื่อประเมินปัญหามลพิษ เช่น เทคนิคการเก็บตัวอย่างน้ำและน้ำเสีย เทคนิคการตรวจวัด หรือเก็บตัวอย่างอากาศ และเทคนิคการตรวจวัดเสียงและความสั่นสะเทือน เป็นต้น

๑๑.๔ ความรู้ด้านเทคนิควิธีการ เกี่ยวกับการควบคุมการระบายมลพิษจากแหล่งกำเนิด